

## Rekabet

### REKABETİN ÖNÜNDEKİ İDARİ VE DÜZENLEMELERE İLİŞKİN ENGELLERİN KALDIRILMASI

- ▶ Türkiye’de ticari sektörde görülen canlılık, 2000’li yıllarda ülkede kaydedilen ekonomik büyümede çok önemli bir rol oynamıştır.
- ▶ Ancak rekabet dostu olmayan ürün piyasası düzenlemeleri nedeniyle, piyasalar bu dinamizmden tam anlamıyla yararlanamamıştır.
- ▶ Türkiye Cumhuriyeti Rekabet Kurumu’nun da aralarında bulunduğu yetkili kurumlar, işleyişin aksamasına neden olan kaynakları belirlemek ve şirketlerin pazara girişini ve büyümesini engelleyen düzenlemeleri değiştirmeye yönelik önerilerde bulunmak amacıyla mevcut düzenlemeleri gözden geçirerek büyüme potansiyelinin açığa çıkarılmasını sağlayabilir.

#### Sorun nedir?

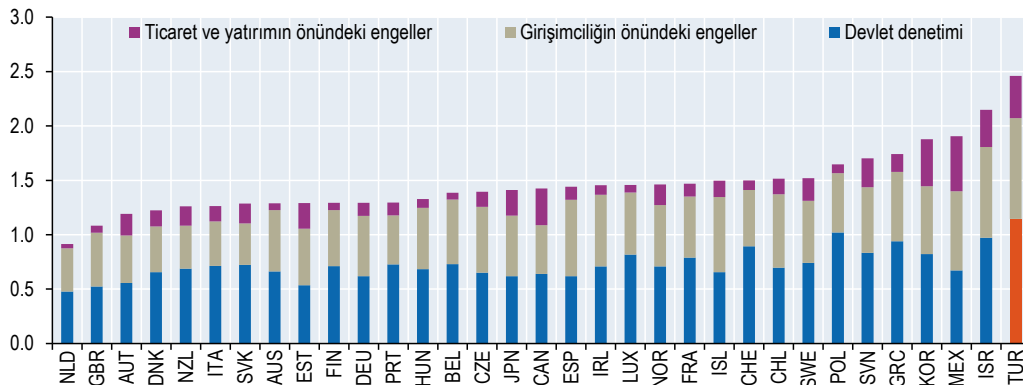
Yeni şirketlerin pazara girmesine, verimli çalışan şirketlerin büyümesine ve verimli faaliyet gösteremeyen şirketlerin pazardan çıkmasına olanak veren rekabetçi bir ürün piyasası daha fazla ekonomik büyüme sağlar. Düzenlemelerin pazardaki faaliyetleri kısıtlayabileceği göz önüne alınır, büyümenin artmasını sağlayan rekabetçi bir ortam için gereken şartlardan biri de rekabet dostu düzenlemelerin varlığıdır. Düzenlemelere ve kurumlara ilişkin çerçevelerin bir yandan rekabeti teşvik ederken diğer yandan da politika hedeflerini gerçekleştirecek bir şekilde tasarlanması mümkündür. Ayrıca rekabet yasalarının uygulanması, ürün piyasalarındaki düzenlemelerin rekabetin önünü açtığı sektörlerde büyüme üzerinde daha da büyük bir etki yapar.

Ancak OECD’nin Ürün Piyasası Düzenleme Göstergelerine göre Türkiye’deki düzenlemeler diğer birçok OECD ülkesine

kıyasla ciddi ölçüde daha az rekabet dostudur (bkz. Şekil). Genel Ürün Piyasası Düzenleme göstergelerinde Türkiye’nin sergilediği nispeten daha zayıf performans, üst düzey bileşenlerin her üçünde de (devlet denetimi, ticaret ve yatırımın önündeki engeller ve girişimciliğin önündeki engeller) aynı şekilde gözlenmektedir. Kamu mülkiyeti yaygındır ve kamu iktisadi kuruluşlarının zayıf noktaları bulunmaktadır. Fiyat denetimlerinin yanı sıra devlet güdümlü düzenlemeler yaygın bir şekilde kullanılmaktadır ve başta ruhsat ve izin işlemleri olmak üzere düzenlemelere ilişkin işlemler oldukça kısıtlayıcıdır. Kamu ihale şartlarında sıklıkla son dakika değişiklikleri yapılmaktadır. Özellikle elektrik, demiryolu ve havayolu taşımacılığı, telekomünikasyon ve posta ve kurye hizmetleri gibi ağ sektörlerinde faaliyet gösteren yerleşik firmalar, düzenlemelerin sağladığı göz ardı edilemez bir korumadan yararlanmaktadırlar. Bu durum, girdileri için söz konusu

#### ▶ Türkiye, ürün piyasası düzenlemelerini dünya genelindeki en iyi uygulamalarla uyumlu hale getirmekten büyük fayda sağlayabilir

OECD Ürün Piyasası Düzenleme Göstergesi, 0 (en az kısıtlayıcı) ile 6 (en fazla kısıtlayıcı) ölçeğinde



Kaynak: OECD Ürün Piyasası Düzenleme Veritabanı, www.oecd.org/eco/pmr.

sektörlerdeki şirketlere ihtiyaç duyan diğer endüstrilerde de daha eşit şartlar oluşturulmasını engelleyerek Türkiye'nin rekabet gücünü azaltmaktadır. Ayrıca, deniz ve havayolu taşımacılığı, muhasebe, hukuk ve kurye hizmetleri, ve medya ve yayıncılık faaliyetlerini de içeren bir dizi sektörde uluslararası ticaret ve yatırımlar üzerinde kayda değer kısıtlamalar mevcuttur.

Türkiye Cumhuriyeti Rekabet Kurumu, Türkiye'nin ürün piyasasına ilişkin düzenlemelerin iyileştirilmesine yönelik sürece büyük ölçüde katkıda bulunabilir. Aslında, Türkiye Cumhuriyeti Rekabet Kurumu, rekabeti engelleyen yapısal sorunlara sahip pazarlardan bazılarını zaten yakından incelemiştir. Örneğin, Rekabet Kurumu son yıllarda elektrik piyasasına özel bir ilgi göstermektedir ve 2015 yılında toptan ve perakende enerji piyasası çalışmasını yayınlamıştır. Elektrik piyasasında, Türkiye'deki son tüketicilerin yüksek tedarikçi değiştirme maliyetleri nedeniyle pratikte tedarikçilerini değiştiremedikleri görülmektedir. Sinema hizmetleri, motorlu taşıtlar ve ilaç gibi diğer sektörler de mercek altına alınmıştır. Bu yararlı çalışmaların, özellikle iletişim ve ulaşım endüstrileri gibi kilit sektörleri kapsayacak şekilde daha da derinleştirilmesi ve genişletilmesi gereklidir. Bunun ardından da yapısal reformların uygulanmasına ihtiyaç vardır.

## Bu konu Türkiye için neden önemli?

Rekabet baskısı, şirketlerin maliyetleri ve fiyatlarını kontrol altında tutan etkili bir faktör olmanın yanı sıra yenilik yapmak için de güçlü bir teşvik oluşturur. Bu sayede daha kapsamlı ekonomik faydalar elde edildiği iyi bir şekilde belgelenmiştir ve eldeki kanıtlar, politika tasarımında rekabetin desteklenmesinin veya korunmasının önemini sergilemektedir. Rekabet, özellikle kişi başı GSYİH'deki artışı belirleyen temel faktörler arasında olan üretkenlik artışını daha da güçlendiren bir etkidir. OECD tarafından yapılan analizler, Türkiye'deki ürün piyasası düzenlemelerinin OECD Ürün Piyasası Düzenleme Göstergesinde en iyi performans sergileyen üç OECD ülkesiyle uyumlu hale getirilmesi durumunda, ülkedeki kişi başı GSYİH'nin uzun vadede %9,7 daha yüksek olacağını göstermektedir. Aynı zamanda, rekabet eksikliğinin yol açtığı yüksek fiyatlardan daha fakir olan tüketicilerin daha fazla zarar gördüğü de göz önüne alındığında, rekabetin eşitsizliğin azaltılması için mükemmel bir araç olduğu ortaya çıkmaktadır.



## Ek kaynaklar

Koske, I. ve ark. (2015), "OECD'nin ürün piyasası düzenlemeleri veritabanında 2013 yılında yapılan güncelleme: OECD üyesi olan ve olmayan ülkelerdeki politikalara yönelik kavrayışlar", *OECD Ekonomi Departmanı Ön Raporu*, Sayı 1200, OECD Yayınları. <http://dx.doi.org/10.1787/5js3f5d3n2vl-en>

OECD (2014) *OECD Ekonomi İncelemeleri: Türkiye*, OECD Yayınları. <http://www.oecd.org/economy/surveys/economic-survey-turkey.htm>

OECD (2011), *OECD Rekabet Değerlendirme Araçları 1. ve 2. Cilt*, OECD Yayınları. <http://www.oecd.org/daf/competition/assessment-toolkit.htm>

## Politika yapıcılar neler yapmalı?

- ▶ Türkiye Cumhuriyeti Rekabet Kurumu'na rekabeti engelleyen yapısal sorunları belirlemek ve bunları gidermek üzere önerilerde bulunmak amacıyla düzenlemeleri inceleme yetkisi vermek.
- ▶ Rekabet Kurumu'nun önerilerini tartışmak ve bu önerileri mümkün olan en iyi şekilde uygulamak için tüm ilgili tarafları içeren bir platform oluşturmak.
- ▶ Pazara giriş ve pazardan çıkış kurallarını basitleştirmek ve düzenleyici çerçeveyi daha öngörülebilir hale getirmek.
- ▶ Ağ endüstrilerinde, örneğin elektrik sektöründe söz konusu olan yüksek tedarikçi değiştirme maliyetlerini ve benzeri rekabeti engelleyici idari ve düzenlemelere ilişkin engelleri kaldırmak.
- ▶ AB ile yürürlükte olan Gümrük Birliği anlaşmasını, en açık ve en kapsayıcı uluslararası ticaret anlaşmalarıyla uyumlu hale getirmek.
- ▶ Kamu ihalesi kurallarını, AB çerçevesini bir şablon olarak kullanarak kamu-özel sektör ortaklıklarını içerecek şekilde rekabete daha uygun bir hale getirmek.